AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKI DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

Magistr pilləsi üçün

KLASSİK AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ AKTUAL PROBLEMLƏRİ

fənninin

PROQRAMI

Bakı – 2015

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı Dövlət Universiteti

KLASSİK AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ AKTUAL PROBLEMLƏRİ

fənninin

PROQRAMI

(Ali filoloji təhsilin magistr pilləsi üçün)

İstiqamət: **HS 060201 - Filologiya**
İxtisas: **Azərbaycan ədəbiyyatı**

Proqram Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Şurasının 19 dekabr 2022-ci il tarixli iclasında təsdiq edilmişdir (protokol № 05)

Bakı – 2015

Proqram Bakı Dövlət Universitetinin Klassik Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasında hazırlanmışdır.

Tərtib edən: f.e.n., dos. Hüseynova Jalə Firidun qızı

Redaktor: f.e.n., dos. Qocayeva Sevinc Malik qızı

Rəyçi: f.e.n., dos. Əliyeva Lalə Sabir qızı
f.e.d., dos. Mirzəyev Ataəmi Bala Baba oğlu

İZAHAT VƏRƏQİ

Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin müasir səviyyədə tədrisi filoloq-mütəxəssislərin hazırlanmasında mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Proqram XIX-XX əsrlər (1920-ci ilə qədər) Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin səciyyəvi cəhətlərinin araşdırılması, müxtəlif mülahizə, yanaşma və münasibətlərin elmi şəkildə dəyərləndirilməsi məqsədinə yönəldilir.

KLASSİK AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATININ AKTUAL PROBLEMLƏRİ (XIX-XX əsrlər)

XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı

XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin dövrləşdirilməsi prinsipləri. Hər dövrün tarixi-xronoloji əhatəsi və filoloji səciyyəsi.

Maarifçilik. Maarifçiliyin yaranması və müəyyənləşməsini şərtləndirən amillər.

XIX əsrin əvvəllərində ədəbi mənzərənin səciyyəvi xüsusiyyətləri. Maarifçi-realizmin formalaşması və müəyyənləşməsi.

A.Bakıxanov, İ.Qutqaşınlı, M.Ş.Vazeh ədəbi-bədii irsinin yeri və mövqeyi.

XIX əsrin 50-60-cı illərində ədəbiyyat. Bu dövrdə tarixi, iqtisadi-siyasi və mədəni vəziyyət, dövrün filoloji səciyyəsi, ədəbi mənzərəsi.

M.F.Axundzadə ədəbi-bədii, filoloji-fəlsəfi irsində maarifçiliyin yetkinləşməsi. M.F.Axundzadə dramaturgiyanın banisidir. M.F.Axundzadə dramaturgiyasında sənətkarlıq məsələləri.

Klassik ənənələr və yeni dövr.

XIX əsrin 70-90-cı illərində ədəbiyyat. Bu dövrdə tarixi, iqtisadi-siyasi və mədəni vəziyyət. Dövrün filoloji səciyyəsi, ədəbi mənzərəsi.

Milli mətbuatın yaranması və inkişafı. "Əkinçi" qəzetinin demokratik istiqaməti, maarifçi-realist ictimai-ədəbi mövqeyi və ədəbiyyata təsiri.

Milli teatrın yaranması və inkişafı.

Ədəbi məclislərin tarixi mövqeyi.

N.Vəzirov M.F.Axundzadə dramaturgiya məktəbinin davamçısı kimi.

N.Vəzirov irsinin ədəbi inkişafda mövqeyi və yeri.

XIX əsrdə Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafının əsas yekunları.

Ənənə və müasirliyin, bəşərilik və milliliyin yeni mütərəqqi səviyyəsi, maarifçiliyin yetkinləşməsi, ədəbi prosesin zənginləşməsi.

Azərbaycan bədii nəsrinin inkişafı tarixindən. Realist bədii nəsr. Cənubi Azərbaycan bədii nəsri.

M.Zeynalabdinin yaradıcılığı. "İbrahimbəyin səyahətnaməsi" romanı. Səyahətnamə janrında yazılan əsərlər.

M.Talıbovun bədii nəsri.

XX əsr azərbaycan ədəbiyyatı

XX əsrin əvvəllərində mətbuat. "Molla Nəsrəddin" və "Füyuzat" ədəbi məktəbləri.

"Molla Nəsrəddin" jurnalının yeni bir ədəbi məktəbin – "Molla Nəsrəddin" ədəbi məktəbinin yaranmasında rolu. Jurnalın proqramı və qaldırdığı əsas problemlər. Azərbaycançılıq ideologiyası. Ana dili məsələsi, millilik və xəlqilik.

C.Məmmədquluzadə XX əsr Azərbaycan tənqidi-realist ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndəsidir. Yazıçının yaradıcılığında əsas ədəbi-istiqamətlər: dramaturgiya, nəsr, publisistika. Mirzə Cəlil nəsrinin əsas problemləri: xəlqilik, millilik, azadlıq ideyaları. Mirzə Cəlil irsinin novatorluğu. C.Məmmədquluzadə nəsrində obraz yaradıcılığı, ideya, məzmun, süjet, kompozisiya məsələləri.

C.Məmmədquluzadənin dramaturji yaradıcılığı XX əsr tənqidi-realist dramaturgiyasının yeni tipli nümunələridir. Dramlarda obraz yaradıcılığı. Mirzə Cəlil dramlarının orijinal cəhətləri.

Ə.Haqverdiyev yaradıcılığı və tənqidi realizm. Yaradıcılığının əsas mərhələləri. Birinci mərhələdə Ə.Haqverdiyev maarifçi-realist sənətkar kimi. Novatorluğu.

Yazıçının nəsr əsərlərində həyat həqiqəti və bədii həqiqət. "Xortdanın cəhənnəm məktubları" povestində satirik gülüşün xarakteri. "Marallarım" hekayələr silsiləsi.

M.Ə.Sabir yeni ədəbi məktəbin yaradıcısı kimi. M.Ə.Sabir yaradıcılığı XX əsr tənqidi realist və ədəbiyyatın ən yüksək zirvəsidir. Şairin novatorluğu. "Molla Nəsrəddin" jurnalında fəaliyyəti.

Sabir satirasının XX əsr satirik şeirinə bədii təsiri. Əli Nəzmi, M.Möcüz, M.S.Ordubadi, Ə.Qəmküsar, B.Abbaszadə, Əli Razi Sabirin təsiri ilə yazan görkəmli satiriklər kimi.

XX əsr Azərbaycan satirası haqqında elmi-nəzəri tədqiqatlar.

XX əsrin əvvəllərində realist-maarifpərvər ədəbiyyat. XX əsrin əvvəllərində yaranan ədəbi cərəyanlar. Realist-maarifpərvər ədəbiyyatın əsas xüsusiyyətləri.

Y.V.Çəmənzəminlinin yaradıcılığı. Həyatı, mühiti, elmi və ictimai fəaliyyəti. Bədii nəsri. XX əsrin əvvəllərində yazdığı hekayələrdə "Molla Nəsrəddin" jurnalının üslubuna yaxınlıq.

Qadın hüquqsuzluğu məsələsi Y.V.Çəmənzəminli hekayələrinin əsas mövzusu kimi.

Süleyman Sani Axundovun yaradıcılığı. Bədii nəsri. İlk hekayələri. Dramaturgiyasının əsas xüsusiyyətləri.

Sultan Məcid Qənizadə. Həyatı, mühiti və pedaqoji fəaliyyəti. Bədii yaradıcılığı. Tərcümə əsərləri.

Abdulla Şaiqin yaradıcılığı. Bədii nəsri. Sənətkarın uşaq ədəbiyyatı sahəsində yaradıcılığı.

Üzeyir Hacıbəyovun yaradıcılığı. Dramaturgiyası. Publisistikası.

İbrahimbəy Musabəyovun yaradıcılığı. Uşaqlar üçün yazdığı hekayələri.

Romantik ədəbiyyat. Azərbaycan romantizminin yaranamsı və əsas xüsusiyyətləri. Azərbaycan sənətkarlarının yaradıcılığına türk romantiklərinin təsiri.

Məhəmməd Hadi. Həyatı və mühiti. Yaradıcılığının ilk dövrü. M.Hadi yaradıcılığında klassik şeir ənənələri. Şairin yaradıcılıq istiqamətinin müəyyənləşməsində "Füyuzat" jurnalının rolu.

Lirikasında vətən, xalq və hürriyyət anlayışları. Poemaları. M.Hadi yaradıcılığında bəşəri kədər. Şairin yaradıcılığına ədəbi tənqidin münasibəti.

Hüseyn Cavid. Həyatı və ədəbi mühiti. Yaradıcılığının ilk dövrü. Lirikası. Dramaturgiyası. H.Cavid yaradıcılığının tədqiqi.

Abbas Səhhət. Yaradıcılığı. Poemaları.

Abdulla bəy Divanbəyoğlu. Həyatı və yaradıcılığı. A.Divanbəyoğlu irsinin tədqiqi.

Firidun bəy Köçərli ədəbiyyatşünas alim kimi. Ədəbi-tənqidi məqalələri. F.Köçərli klassiklər haqqında. C.Məmmədquluzadə və M.Ə.Sabir yaradıcılığına münasibəti.

TÖVSİYƏ OLUNAN ƏDƏBİYYAT

1. Axundlu Y. Məmməd Səid Ordubadi. Bakı, 2012.
2. Axundov N. “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşr tarixi. Bakı, 1959.
3. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi, üç cilddə, Bakı. 1960.
4. Bəktaşi İ. Abdulla bəy Divanbəyoğlu. Bakı, 1984.
5. Cəfərov M.C. Əsərləri. Bakı, 1973.
6. Cəfərov M.C. M.F.Axundovun ədəbi-tənqidi görüşləri. Bakı, 1950.
7. Cəlil Məmmədquluzadə (həyat və yaradıcılığı). Bakı, 1974.
8. Əfəndiyev H. Azərbaycan bədii nəsrinin tarixindən. Bakı, 1963.
9. Əfəndiyev H. M.F.Axundov realist-satirik nəsrinin davamçıları. Bakı, 1974.
10. Əhmədov T. Nəriman Nərimanov. Bakı, 1982.
11. Əlimirzəyev X. Klassiklərimizin ideal və poetik sənət dünyası, 2 cilddə, Bakı, 2009.
12. Əlimirzəyev X. Dahi sənətkar, böyük vətəndaş. Bakı,
13. Əlimirzəyeva R. Nəriman Nərimanovun yaradıcılığında maarifçi-ziyalı problemi. Bakı, 2010.
14. Əziz Şərif. Keçmiş günlərdən. Bakı, 1977.
15. Həbibbəyli İ. Cəlil Məmmədquluzadə: mühiti və müasirləri. Naxçıvan, 2009.
16. Hüseynov F. “Molla Nəsrəddin” və mollanəsrəddinçilər. Bakı, 1986.
17. Hüseynov F. Adi əhvalatlarda böyük həqiqətlər. Bakı, 1977.
18. Hüseynov F. Satirik gülüşün qüdrəti. Bakı, 1982.
19. Xəlilov N. Xalq təfəkkürü, sənətkar qüdrəti. Bakı, 1996.
20. Qarayev Y. Azərbaycan ədəbiyyatı. XIX-XX yüzilliklər. Bakı, 2002.
21. Qarayev Y. Realizm: sənət və həqiqət. Bakı, 1980.
22. Qarayev Y. Tarix: yaxından və uzaqdan. Bakı, 1996.
23. Qasımzadə F. Abbasqulu ağa Bakıxanov. Bakı, 1956.
24. Qasımzadə F. XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Bakı, 1974.
25. Qasımzadə F. M.F.Axundovun həyat və yaradıcılığı. Bakı, 1962.

26. Qasımzadə F. Nəcəf bəy Vəzirov. Bakı, 1954.
27. Məmmədov Ə. Abdulla Şaiq. Bakı, 1983.
28. Məmmədov Ə. Azərbaycan bədii nəsri. Bakı, 1983.
29. Məmmədov Ə. Yusif Vəzir Çəmənzəminli. Bakı, 1981.
30. Məmmədov X. "Əkinçi"dən "Molla Nəsrəddin"ə qədər. Bakı, 1978.
31. Məmmədov X. XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı, 2006.
32. Məmmədov X. XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan maarifçi-realist ədəbiyyatı. Bakı, 1978.
33. Məmmədov X. Sultan Məcid Qənizadə. Bakı, 1983.
34. Məmmədov K. Azərbaycan bədii nsəri. Bakı, 1983.
35. Məmmədov K. Əbdürrəhimbəy Haqverdiyev. Bakı, 1970.
36. Məmmədov K. Nəcəf bəy Vəzirov. Bakı, 1963.
37. Məmmədov M. C.Məmmədquluzadənin bədii nəsri. Bakı, 1968.
38. Məmmədov M. Ə.Haqverdiyevin həyat və yaradıcılığı. Bakı, Nurlan, 2008.
39. Məmmədov N. M.F.Axundovun realizmi. Bakı, 1987.
40. Məmmədov Z. M.f.Axundovun estetik görüşləri. Bakı, 1961.
41. Məmmədzadə H. M.F.Axundov və Şərq. Bakı, 1971.
42. Mir Cəlal, F.Hüseynov. XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı, 1982.
43. Mirəhmədov Ə. Abdulla Şaiq. Bakı, 1956.
44. Mirəhmədov Ə. Azərbaycan ədəbiyyatına dair tədqiqlər. Bakı, 1983.
45. Mirəhmədov Ə. Yazıçılar, talelər, əsərlər. Bakı, 1978.
46. Mütəllimov T. Ə.Haqverdiyevin poetikası. Bakı, 1988.
47. Rüstəmov İ. Mirzə Fətəli Axundov. Bakı, 1986.
48. Sultanlı Ə. Azərbaycan dramaturgiyasının inkişafı tarixindən. Bakı, 1964.
49. Talıbzadə K. Ədəbi irs və varislər. Bakı, 1974.
50. Vəlixanov N. Azərbaycan maarifçi-realist ədəbiyyatı. Bakı, 1983.
51. Vəlixanov N. Süleyman Sani Axundov. Bakı, 1968.
52. Vəliyev Ş. "Füyuzat" ədəbi məktəbi. Bakı, 1999.